

Xauxa, ho aplica l'alcoïa MGadea a les llesques o rodanxes de cansalada, i també ho escriu amb *rav*: «els porcs anaven pels carrers en un ganivet enfilat en lo llong, pera que cadascú tallara les *ravanæes* que volguera» (T. del Xè II, 14). o sigui *+ravanada*

DERIV : *Enravenar*. Forma molt tardana, com correspon a la seva naixença per contaminació o etimologia popular; no n'hi ha cap notícia fins al Belv.: «*enravenat*: encarcerat, yerto, rígidus; dit del que va molt dret, afectant gravetat, espetado, tieso»; Lab. hi afegeix el verb: «*enravenarse*: enredrarse de fret, *aterir*»; és també mallorquí, primerament en el *DFgra*: «*enrevenat*: inflexible, que no se pot tòrcer; *de fret*: *enredrat*; *-narse*: ponerse yerto; posar-se sério, demostrant autoritat», però no en diccs. valencians. Literàriament només des d'EmVilanova: «tira't alguna cosa a sobre o torna-te'n al llit, que *t'enravenaràs* de fret, y a riscos d'encadarnar-te» (O. C II, 138). L'*AlcM* només hi afegeix una altra cita de Vilanova, de Pons i Mass, i d'AMAlcover.

Ja fa molts anys (*BDC* XIX, 1931, 29-30) vaig publicar sobre aquest mot la nota següent (de la qual no he vist fins ara motius sòlids per desdir-me'n, i em limitaré a afegir-hi algunes ampliacions): «Passa per un derivat de *rave*, per més que no es vegi gaire clar per què ha pres nom precisament del *rave*, i no d'un de tants altres objectes més rígids que aquest vegetal. Però un examen detingut de les variants ens convençerà de la falsedat d'aquesta derivació:

1. *enrednar-se* de fred (Palamós) 'devenir ert de fred' (*DAG*). [També ho usa per *enravenar-se* el doctor J. Alsina i Bofill (*Aii Med. Ac Ci Mèd* LXVIII, 689), que és de Palafrugell, i poc amic d'*envarat*, ens desplega tot un bell 'pentàptic': «encatcarat, *enravenat*, engarrotat, ert; i *enrednat* si la rigidesa és conseqüència del fred».]

2. *enraderar-se* de fred [Belv.: «posar-se encarcerat de fret», Lab. 1839]; *enredert* de fred (StJnAbad.) 'ert' (*DAG*); amb caiguda de la *e*: *enredrar* (*DTO*. 1670, *enredrat de fret*; *enredrar o ferirse*: rigere membris, *DTO* 1670; 'aterir' *DAG*); *enradrat* (citat de Fc. Alegre pel *DAG*); «*enradrar-se*: torqueo, rige(s)co, rígidus fio», *DTO* 1647; «ponerse inflexible alg. c», Lab. 1839).

3. *enredar-se* 'quedar-se ert', *enredat* (Mall.) 'yerto de frío' (*DAG*), que es deu també en el Pallars, perquè l'he sentit en boca dels aranesos quan parlen en català.

Es tracta, a parer meu, d'un derivat de l'adj. *rede* rígidus (fr. *raide*). La variant que he distingit amb el nº 2 ha pres una *r* analògica com la de *sàlzereda*, *càlzer*, deguda a l'existència de mots terminats en una *r* muda, que reapareix en els derivats (com de *càntir*, pron. *kánti*, *cantret*; de *àlber* = *àlba*, *albereda*). La variant *enrednar* es deu a una causa semblant (*orfe*/*orfeneta*, *freixe*/*freixeneda*), i d'ella ha sortit *enravenat*, per l'etimologia popular que hi ha volgut veure el mot *rave*

De *rège(u)*, altra forma catalana de rígidus, ve l'antic *enrejat* «envarado, yerto» (ms. del S. XIV o XV, cit. 60

pel *DAG*) i, amb una altra grafia, *enraiat* (llegu *enraiat*) «yerto, inmòvil» (ibid)

Parallelament tenim en llengua d'oc.: Aveyron *enredí*, *enredená*, «raidir, cesser d'être souple» (Vayssier, *Diction*), *enredenat* «raide» (*Poésies Rouergates* de Claude Peyrot, glossari). Vegeu, també l'article *enredí* del *TdF*..»

Heus aquí ara noves dades que hó corroboren. La variant amb pronúncia oriental *enradrat* és més antiga, car ja figura en un poema de Jacme Marc (c. 1370), amb el sentit de 'immòbil, com paralizat, rígid': «Com esmagín sa bellesa, no m moc / de mon pensar, ans estic *enradrat*, / [d]e res no veig per qu' aycesta no toc, / en aquest món, de cors glorificat: / perqu 'és tan luny de totes quantes són, / en tant quant ha, sense comparació; / e per açò l'arma, lo cors li don, / pus qu'és mon Déu, e ma devoció» (II, v. 18; ed. Pagès, p. 26). I també apareix, aplicat a una persona, rígidament immòbil (com si estigués paralizada), en la versió catalana del *Decam* (1429): «vehent-lo star *enradrat* a guardar les pintures e les entretallaments del tabernacle, lo qual és sobre l'altar de la dita sgleya» VIII, § 3, 445 6f. (trad. «vedendolo star *attento* a ri-guardar le dipinture ---»).

Enregeat també apareix des d'abans, en les *Vides Rossellon*: «lo bras del degolador fo *enregeat*, ayxí que tenc lo bras tot dret ---», fº 190r2, traduint *irriguit* (575 6), mentre el ms B li prefereix *enregegit* *Enredert* i *enredemat* han restat vius en terres d'Osona: «al baterell de l'aire *s enradarirán* m'avisaven a St. Sadurní d'Osormort en veure que em posava a dinar en una tarda fresquejant de tardor, en l'únic lloc disponible on em tocaria el sol (1935). «Com sab prou V. la mare malavejava --- y en temps d'ivern l'embufec lí donava hores terribes --- tan que al comensar lo bon temps, d'*enraderada* y desfeta no semblava ella: ab lo caure tanta neu en lo passat mes de janer ---», carta de Verdager a MrnAguló, en comunicar-li la mort de la seva mare el 1871, i Casac. glossa el mot en l'altra forma vigatana «*enraderida*», igual que l'oida per mi (*Epistolari* I, 98 6, 103).

Hem d'endevinar que la forma *redde* existí per a 'rígid, enrampat, envarat' en el cat. arcaic, tal com persisteix fins avui en una considerable àrea occitana: el *TdF* dona *redde* amb *dd* com a llgd. en general en lloc del rodanès *rede*, i *rette* o *rete* com a gascó. El primer exemple que en dona és «*cambo redo* ou *rejo*: jambe roide ou paralysée». Ara bé en català mateix això no és pas teòric: a Buire d'Empordà tinc un cosí llunyà, que per haver-li caigut una barra en el forn, fent el seu ofici de flequer, sempre més s'ha quedat amb «la cama *rèptæ*», com ell em deia (1939, 1958), també: «el guarda ---, l'altre guarda, amb l'arma a punt, anaren --- fins aquella finestra, ficaren els *reptes* canons pel badall de les fulles; i d'improvís, una veu ---: —Alto!, VCatalà (*Ombriboles*, 26).

Ací tenim la mateixa evolució fonètico-analògica que el *TdF* ens localitza en gascó, potser ajudant-hi la inducció del cultisme *recte*. Ara bé al costat d'això hi havia hagut *rede* avui rodanès, *redde* avui llgd. I és